

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף עח

למדנו בעמ' הקודם: א"ר יוחנן חכם שהתיר את הנדר בלשון שהבעל מפר, דהיינו שאמר לאשה 'מופר לך', וכן בעל שהתיר את הנדר בלשון שהחכם מתיר, דהיינו שאמר לאשתו 'מותר לך', לא אמר כלום, והגמ' הביאה ברייתא שאנו לומדים שהחכם יכול להתיר ולא הבעל ממה שנאמר "זֶה הַדְּבָר". הגמ' מביאה ברייתא נוספת בעניין.

תניא אידך: נאמר "זֶה הַדְּבָר" ללמדנו שהבעל יכול להפר ולא החכם.

שיכול: אם לא היינו דורשים זאת היה מקום לומר קל וחומר שהחכם יכול גם להפר - אם בעל למרות שאינו יכול להתיר יכול להפר, החכם שיכול להתיר בוודאי שיכול להפר, לכך נאמר "זֶה הַדְּבָר" ללמדנו שהבעל יכול להפר ולא החכם.

ברייתא נוספת:

נאמר כאן "זֶה הַדְּבָר": בפרשת נדרים נאמר "זֶה הַדְּבָר", וגם לגבי שחוטי חוץ נאמר "זֶה הַדְּבָר" (= אסור להקריב קרבנות מחוץ לבית המקדש והעושה כן במזיד חייב כרת), ואנו דרשים בגזירה שווה שכשם פרשת שחוטי חוץ נאמרה לאהרן ובניו ולכל ישראל וכולם שווים בה (= שנאמר שם "זֶדְבָר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בְּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרָתְ אֲלֵיהֶם זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְאֹמְרֵי" כן פרשת נדרים נאמרה לכולם, כלומר שכולם כשרים להתיר את הנדר.

ומה כאן: וכשם שפרשת נדרים נאמרה ל'ראשי המטות' (= שנאמר "זֶדְבָר מִנְּשֵׂה אֶל רָאשֵׁי הַמְּטוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֹמֵר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה") כך בשחוטי חוץ 'ראשי המטות'. ויבואר לקמן מה הכוונה.

בפרשת נדרים למאי הלכתא? לגבי מה אהרן ובניו וכל ישראל שווים בפרשת נדרים? תשובה: שגם שלשה הדיוטות יכולים להתיר נדרים.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

קושיא: והרי בפרשת נדרים נאמר "רְאֵשֵׁי הַמְּטוֹת", ומשמע שדווקא ראשי המטות יכולים להתיר נדרים ולא הדיוטות.

תירוץ: אמר רב חסדא ואיתימא ר' יוחנן: כיון שאנו לומדים מ"זָה הַדְּבָר" לרבות הדיוטות, ומ"רְאֵשֵׁי הַמְּטוֹת" אנו ממעטים הדיוטות, הרי שאפשר להתיר נדרים ב'ראשי המטות' ואפילו ביחיד כלומר ביחיד מומחה, או בשלושה הדיוטות.

"רְאֵשֵׁי הַמְּטוֹת" בשחוטי חוץ למאי הלכתא? לגבי מה אנו אומרים "רְאֵשֵׁי הַמְּטוֹת" בשחוטי חוץ (= כדברי הברייתא למעלה)? תשובה: ללמדנו שיש 'שאלה' בהקדש, כלומר שאם הקדיש בהמה למזבח ושחט אותה מחוץ לבית המקדש, ואח"כ הלך לחכם ונשאל על שהקדיש אותה, פטור מכרת, לפי שהחכם עוקר את הנדר מעיקרו והרי זה כאילו לא הקדישה מעולם.

קושיא: לדעת בית שמאי הסוברים שאין שאלה בהקדש, לגבי מה אנו אומרים "רְאֵשֵׁי הַמְּטוֹת" בשחוטי חוץ?

תירוץ: לדעת בית שמאי לא לומדים את הגזירה שוה של "זָה הַדְּבָר" שנאמרה בברייתא הנ"ל.

"זָה הַדְּבָר" בפרשת נדרים למאי כתיב? כלומר לדעת ב"ש שלא לומדים את הגזירה שוה, מדוע התורה כתבה "זָה הַדְּבָר" בפרשת נדרים (לאחר מכן הגמ' תקשה גם מדוע זה נאמר בשחוטי חוץ)? תשובה: ללמדנו שהחכם מתיר והבעל מפר ולא להיפך.

"זָה הַדְּבָר" בשחוטי חוץ למאי כתיב? כאמור, השאלה היא מדוע זה נכתב לדעת בית שמאי, וכפי שכתבנו. תשובה: ללמדנו שהשוחט עוף של קדשים בחוץ חייב למרות שלא שוחטים עוף במקדש אלא מולקים אותו, אבל המולק עוף קדשים בחוץ פטור.

אלא לבית שמאי להכשיר ג' הדיוטות מנלן: בית הלל למדו זאת מגזירה שווה מ'אהרון ובניו' שבשחוטי חוץ, אבל בית שמאי שלא לומדים את הגזירה שוה הזו, מנין להם שאפשר להתיר נדרים בג' הדיוטות?

תירוץ: הם לומדים זאת מדברי רב אסי בר נתן שהביא מקור לכך על פי דברי רב ששת. הגמרא מביאה את הברייתא המוקשית, את הקושיות של רב אסי בר נתן עליה, ואת תירוצו של רב ששת.

רב אסי בר נתן קשיא ליה הא מתניתא: א. על דברי רבי יוסי הגלילי. ב. על דברי בן עזאי. הוא הלך לנהרדעא בשביל לשאול את קושיותיו לרב ששת, אך הוא לא מצא אותו שם והלך אחריו למחוזא ושאל אותו: א. הרי בתחילת פרשת המועדות נאמרה שבת? ב. מיד לאחר פרשת המועדות נאמרה פרשת נדרים בצידה (= מסיטרא) - בפרשת מטות הסמוכה לסוף פרשת פנחס?

אמר ליה: רב ששת תירץ לו: אין הכוונה שהם לא כתובות שם, אלא שהדין שלהם שונה מדיני המועדות. [הר"ן מבאר ששבת סמוכה למועדות מלפניהם ונדרים סמוכים להם מאחריהם, והיה מקום ללמוד את הדינים שבמועדות גם אליהם, אך כתוב במועדות 'אלה' למעט דוקא בנדרים ולא בהם]. והיינו:

א. שבת אין בה את הדין שנאמר בדיני המועדות שהם צריכים קידוש בית דין - שבת דין קובעים את קידוש החודש ולפי זה נקבע התאריך שבו יחול החג, אבל שבת לעולם מתקדשת ביום השביעי בשבוע.

ב. פרשת נדרים אין בה את הדין שנאמר במועדות שהם צריכים דוקא בית דין מומחים בשביל לקבוע את החודש, ואילו התרת נדרים כשרה אפילו בג' הדיוטות.

[המקור לכך שלקידוש החודש צריך בית דין מומחים, שנאמר 'מועדי השם אשר תקראו אותם' וקורים את המילה הזו 'אתם' דהיינו משה ואהרן שהיו מומחים, ומכיון שאין בית דין יכול להיות שקול - מוסיפים להם עוד אחד מומחה כמותם].

לעניננו זה המקור לבית שמאי שבנדרים מועיל ג' הדיוטות.

קושיא: והא בפרשת נדרים 'ראשי המטות' כתיב: ולכאורה הכוונה למומחים דוקא? והתשובה היא שהפסוק בהא ללמד על יחיד מומחה שכשר בנדרים, אבל בשלושה מספיק הדיוטות.

*

השותק על מנת למיקט: השומע את נדרה של אשתו ושותק לה, לא כי הוא מסכים עם הנדר ומקיים לה אותו, אלא בשביל לצער אותה שתחשוב שהוא קיים לה אותו, ובלבד הוא חושב להפר לה אותו לאחר זמן ('המפרש' מבאר שאשתו רגילה לנדור ביוזעה שהוא יפר לה לאחר מכן, והוא רוצה להניא אותה מכך) - יכול להפר אפילו לאחר עשרה ימים.

(המשך בדף הבא ↓)

אימתי אמרו מת הבעל: במשנה לעיל נאמר שנערה המאורסה שמת בעלה (הארוס) - עוברת הסמכות להתיר את הנדר לאביה לבדו.

הברייתא מבארת שכל זה דוקא כשלא קיים הארוס את הנדר עד שמת, כגון: שלא שמע על הנדר עד שמת / שמע והפר ומת / שמע ושתק ומת בו ביום (שעדיין השתיקה לא נהפכת לקיום עד למחרת אך אז הוא כבר מת).

אבל אם הוא קיים את הנדר לפני שמת, כגון: שמע וקיים ומת / שמע ושתק ומת למחרת - אין האב כבר יכול להפר את הנדר.

לכאורה כוונת הברייתא (בחלק השני) שאפילו אם שתק הבעל על מנת לצער אותה ומת למחרת - אין האבא כבר יכול להפר, כי אם הכוונה לשתיקה על מנת לקיים - הרי כבר כתבה זאת הבריתא בדוגמא הראשונה 'שמע וקיים' שהרי זהו קיום גמור, ומדוע היה עליה לכתוב זאת שוב 'שמע ושתק ומת ביום של אחריו'?

תירוץ: הברייתא מדברת ב'שותק סתם' לא על מנת לקיים ולא על מנת לצער. והברייתא מחדשת שאפילו שתיקה בסתמא נחשבת לקיום כשעבר יום השמיעה (-רבי אברהם מן ההר).